

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi liikkumisvapauden ja lähikontaktien väliaikaisesta rajoittamisesta

Hallintovaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi liikkumisvapauden ja lähikontaktien väliaikaisesta rajoittamisesta (HE 39/2021 vp): Asia on saapunut sosiaali- ja terveysvaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava hallintovaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut (etäkuuleminen):

- hallitusneuvos Arno Liukko, valtioneuvoston kanslia
- lainsäädäntöneuvos Maaret Suomi, valtioneuvoston kanslia
- erityisasiantuntija Laura Järvelä, sosiaali- ja terveysministeriö
- erityisasiantuntija Kirsi Kaikko, sosiaali- ja terveysministeriö
- johtaja Jaska Siikavirta, sosiaali- ja terveysministeriö
- ylilääkäri Taneli Puumalainen, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL)
- toimitusjohtaja Juha Tuominen, Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri
- ylilääkäri Laura Häkkinen, Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri
- infektiosairauksien linjajohtaja, ylilääkäri Asko Järvinen, Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri
- apulaisyliylilääkäri Jeff Westerlund, Porvoon kaupunki
- johtajaylilääkäri Mikko Pietilä, Varsinais-Suomen sairaanhoitopiiri
- professori Matti Reinikainen, Pohjois-Savon sairaanhoitopiiri, kansallisen tehohoidon koordinoiva toimisto
- dosentti Stepani Bendel, Suomen tehohoitokonsortio
- liiketoimintajohtaja Janne Aaltonen, Med Group Oy
- toimialajohtaja Juha Jolkkonen, Helsingin kaupunki
- kansliapäällikkö Tuomas Heikkinen, Turun kaupunki
- lapsiasiavaltuutettu Elina Pekkarinen, Lapsiasiavaltuutetun toimisto
- johtava asiantuntija Anna Moring, Monimuotoiset perheet -verkosto
- puheenjohtaja Sari Kokko, Vammaisfoorumi ry

Valiokunta on saanut kirjalliset lausunnot:

Valiokunnan lausunto StVL 4/2021 vp

- apulaiskaupunginjohtaja Timo Aronkytö, Vantaan kaupunki
- Kiinteistöväälitysalan Keskuoliitto KVVL ry

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Tarve liikkumisvapauden rajoittamiselle

Epidemiatilanne. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan Suomessa on todettu 28.3.2021 mennessä yhteensä 70 003 koronavirus-tapausta (ilmaantuvuus n. 164 per 100 000 asukkaan väestö/14 vrk). Tautitapausten määrä ja ilmaantuvuus ovat kohonneet helmikuun 2021 alun jälkeen erittäin nopeasti. Tautiin on menehtynyt yhteensä 817 henkilöä. Koronavirusepidemia ei kuitenkaan toistaiseksi ole merkittävästi lisännyt kokonaiskuolleisuutta Suomessa. Työikäisten kuolemantapaukset ovat harvinaisia, ja tautiin menehtyneiden keski-ikä on yli 81 vuotta. Lasten koronavirus-tautiin liittyviä kuolemia ei ole Suomessa todettu.

Alueellinen epidemiatilanne vaihtelee Suomessa merkittävästi. Uudenmaan alueella 14 vuorokauden ilmaantuvuus 100 000 asukkaan väestöä kohden on noin kaksi kertaa suurempi kuin koko Suomen väestössä. Varsinais-Suomessa ilmaantuvuus on myös ollut nopeassa kasvussa.

Uudenmaan alueen sekä erityisesti väestörikkaimman ja tiheimmin asutun pääkaupunkiseudun tilanne on erottautunut muun maan tilanteesta jo pitkään. Alueella on Suomen suurin ja kansainvälisin lentokenttä, suurimpiin kuuluva ulkomaan laivamatkustajaliikenne sekä erittäin laajat yritystoiminnan ja akateemisen toimintaympäristön kansainväliset yhteydet. Osuus maahanmuuttajataustaisista asukkaista on myös muuta Suomea suurempi.

Pääkaupunkiseudun epidemiatilanne siirtyi jo lokakuussa 2020 kotoperäisen leviämisen vaiheeseen, jossa väestössä esiintyy virusta ilman alueen ulkopuolelta tulevaa lisäystä ja kaikkien tartuntojen tai tartuntaketjujen alkuperää ei enää voida tunnistaa.

Varsinais-Suomen ja Turun kaupungin sekä sen ympäristön kuntien kohdalla epidemia on seurannut osin Uudenmaan ja pääkaupunkiseudun kehitystä, ehkä jonkin verran viiveellä ja suhteessa alhaisemmilla tapausmäärillä. Myös Varsinais-Suomessa on kuitenkin selvää, että epidemia on alueella pitkään ollut kotoperäisen leviämisen vaiheessa.

Epidemian torjuntatyötä ovat vaikeuttaneet aiempaa herkemmin tarttuvat virusmuunnokset. Mahdollisesti marras—joulu kuun tienoilla tai jopa sitä ennen ns. brittimuunnos rantautui alueelle saapuvien matkustajien mukana ja on sen jälkeen herkemmin tarttuvana syrjäyttänyt suuren osan aiemmista virusmuunnoksista Uudenmaan alueella. Tällä hetkellä brittimuunnos muodostaa yli kaksi kolmasosaa kaikista todetuista viruskannoista Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiriin (HUS) alueella. Myös ns. Etelä-Afrikan muunnosta esiintyy merkittävässä määrin pääkaupunkiseudulla. Sama virusmuunnos leviää myös Turun seudulla.

Myös pääkaupunkiseudun ja Turun kaupungin ympäryskunnissa ilmaantuvuus on varsin korkealla tasolla muuhun maahan verrattuna.

Valiokunnan lausunto StVL 4/2021 vp

Epidemiaa on pystytty hidastamaan oikea-aikaisin rajoitustoimin. Voimassa olleet rajoitustoimenpiteet ja tehostetun tartunnan jäljityksen toimenpiteet eivät ole kuitenkaan kyenneet estämään varianttivirusien yleistymistä.

Tautitapausten lisääntyessä myös sairaalahoidon kuormitus on kasvanut usean viikon aikana hyvin selvästi. Tartuntamäärien nousu on johtanut HUSin erikoissairaanhoidossa hoidettavien potilaiden määrän lisääntymiseen, ja viime viikkoina HUSin sairaaloissa on hoidettu samanaikaisesti useampaa covid-19-potilasta kuin kertaakaan aiemmin epidemian aikana. Myös tehohoidon covid-19-potilaat ovat lisääntyneet, ja HUSista muihin sairaaloihin on siirretty kahdeksan tehohoitopotilasta sekä covid-19- että muiden sairauksien lisääntyvään tehohoidon tarpeeseen varautumiseksi. Sairalahoidossa olevien potilaiden määrän arvioidaan seuraavien kahden viikon aikana HUSin mallinnusten perusteella nousevan maltillisesti. Jos tartuntamäärät lähtisivät uudelleen nousuun, ylittäisi etenkin tehohoitoa vaativien covid-19-potilaiden määrä nopeasti mahdollisuuden hoitaa sekä heidät että muut tehohoitoa tarvitsevat potilaat.

Varsinais-Suomessa sairaalahoidon tarpeen tilanne on säilynyt hallittavana. HUSin mallinnustulokset ovat valiokunnan saaman selvityksen mukaan kuitenkin sovellettavissa myös Varsinais-Suomeen, ja epidemiatilanne voi siellä vaikeutua lähes yhtä vaikeaksi kuin HUSin alueella seuraten siellä olevaa tilannetta noin kahden viikon viiveellä.

Liikkumisvapautta koskevien rajoitusten tarpeellisuuden arviointi. Lakiehdotuksen 2 §:n 2 momentti sisältää asetuksenantovaltuuden, jonka nojalla valtioneuvoston asetuksella säädetään niistä kunnista sekä niiden muodostamista alueista, joilla pykälän 1 momentissa säädetty liikkumisvapauden rajoitus olisi voimassa. Pykälän 3 momentissa säädetään alueiden määrittelyssä huomioon otettavista seikoista. Vaikka liikkumisrajoituksia on kaavailtu nykyisen epidemiatilanteen pohjalta pääkaupunkiseudulle ja Turkuun, ovat toimivaltuudet käytettävissä myös muilla alueilla, mikäli niiden epidemiatilanne vaikeutuu.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta toteaa, että kyseessä on hyvin poikkeuksellinen ja voimakkaasti perusoikeuksia ja yksilön vapauksia, yhteiskunnan toimintaa, palveluja sekä elinkeinoelämää rajoittava lakiehdotus. Liikkumisvapauden rajoitukset eivät myöskään estä muiden rajoitusten samanaikaista käyttöä.

Epidemia- ja sairaanhoidon tilanteesta saamansa selvityksen johdosta valiokunta pitää kuitenkin ehdotettua sääntelyä tarpeellisenä ja perusteltuna. Nykytiedon valossa erityisesti pääkaupunkiseudun ja Turun alueella voidaan tarvita voimakkaampia rajoituksia kuin voimassa oleva sääntely mahdollistaa. Epidemiatilanne voi kuitenkin nopeasti huonontua myös muilla alueilla. Valiokunta katsoo, että ehdotetulla sääntelyllä on mahdollista estää covid-19-epidemiaan liittyviä kuolemantapauksia ja vakavia tautitapauksia sekä mahdollista pitkittynyttä oireilua. Kyseessä olevilla rajoituksilla voidaan myös osaltaan turvata sekä sairaala- ja tehohoidon että perusterveydenhuollon kapasiteettia, jolloin vältetään muiden sairauksien johdosta tapahtuvia kuolemia tai sairauksien pahenemisia. Ehdotetuilla rajoituksilla on osaltaan yhteys myös terveydenhuollon henkilöstön voimavarojen riittävyyteen, kun palvelujärjestelmän kuormittuessa myös henkilöstön voimavarojen riittävyys ja jaksaminen on uhattuna.

Valiokunnan lausunto StVL 4/2021 vp

Valiokunta toteaa, että liikkumisvapauden rajoitusta koskevassa esityksessä on kyseessä valtioneuvostolle säädettävä keino, jota se voisi äärimmäisessä tilanteessa käyttää. Rajoitukset eivät tulisi suoraan lain säätämisen yhteydessä voimaan millään alueella. Valiokunta pitää tärkeänä, että valtioneuvostolla on epidemian hallintaan ennakolta turvattu riittävät ja tarvittaessa voimakkaatkin keinot puuttua ihmisten toimintaan tartuntojen ja niistä aiheutuvien vakavien tautitapausten estämiseksi sekä tehohoidon turvaamiseksi.

Valiokunta kuitenkin korostaa, että laajasti ihmisten perusoikeuksiin ja yhteiskunnan toimintoihin puuttuvilla rajoituksilla on myös haittavaikutuksia, jotka voivat aiheuttaa ihmisille vakavaa inhimillistä kärsimystä ja vahinkoa. Esityksen vaikutusarviointi on erityisesti tältä osin puutteellinen etenkin, kun ehdotetut rajoitukset ovat niiden lyhytaikaisuudesta huolimatta jatkumo aiemille jo toteutuneille rajoituksille. Siten eri rajoituksilla on kerrannaisvaikutuksia, joita ei ole useissa erillisissä covid-19-epidemiaa koskevissa hallituksen esityksissä arvioitu. Valiokunta toteaa, että myös liikkumisvapauden rajoitusten haittavaikutuksia tulee asetusta annettaessa välttämättömyysarvioinnissa punnita.

Esityksen perustelujen mukaan (s. 26) ehdotettujen liikkumisen rajoitustoimien kautta vähennetään erityisesti niitä aikuisväestön kontakteja, joihin nykyisillä rajoituksilla ei voida vaikuttaa. Valiokunta pitää tärkeänä sitä lähtökohtaa, että tavoitteena on puuttua ensisijaisesti aikuisväestön kontakteihin. Esityksessä muiden vaihtoehtoisten keinojen arviointi on kuitenkin jäänyt varsin vähälle huomiolle. Esityksen perusteella jää epäselväksi myös viimeisimpien rajoituskeinojen, mm. ravitsemisliikkeiden sulkutilan jatko (HE 22/2021 vp), tiukemmat asiakasmäärä-, aukiolo- ja anniskeluajakaikarajoitukset (HE 32/2021 vp) sekä mahdollisuus kuntosalien sulkemiseen kokonaan (HE 31/2021 vp), vaikutus liikkumisvapauden rajoituksen tarpeeseen. Tämä korostaa valtioneuvoston vastuuta arvioida ja perustella huolella, milloin epidemiatilanne on sellainen, että mitkään muut käytettävissä olevat keinot eivät ole riittäviä. Muihin käytettävissä oleviin keinoihin liittyen sosiaali- ja terveysvaliokunta toteaa lisäksi, että eduskunta on lausumallaan (EV 22/2021 vp) edellyttänyt hallitukselta maahantuloon liittyvän ennakkotodistukseen perustuvan mallin käyttöönottoa.

Valiokunta toteaa lisäksi, että niiden alueiden, joilla rajoitukset otettaisiin käyttöön, tulee olla asetuksella riittävän hienosyisesti säädetty, jotta rajoituksia ei otettaisi käyttöön esimerkiksi maakunnan tai sairaanhoitopiirin sellaisissa kunnissa, joiden osalta rajoitukset eivät olisi välttämättömiä. Sosiaali- ja terveysvaliokunta katsoo, että ennen rajoitusten käyttöönottoa valtioneuvoston on kuultava sairaanhoitopiirien alueellisia covid-19-yhteistyöryhmiä rajoitusten välttämättömyyden arvioimiseksi kussakin kunnassa ja alueella.

Ehdotetun 2 §:n 3 momentin sääntely ei sisällä konkreettisia raja-arvoja tai niitä vastaavia edellytyksiä, joiden vallitessa liikkumisvapautta voitaisiin rajoittaa. Ehdotetun 3 momentin sääntely on myös siten erittäin väljää, että siinä ei tosiasiallisesti säädetä lainkaan edellytyksistä, joiden vallitessa liikkumisvapauden rajoitukset voitaisiin ottaa käyttöön, vaan ehdotetun sanamuodon mukaan kyse on ainoastaan huomioon otettavista seikoista. Ehdotetun 3 momentin säännös ei siten varsinaisesti rajaa valtioneuvoston toimivaltaa, vaan kyse olisi perustelujenkin mukaan valtioneuvoston kokonaisarviosta. Sosiaali- ja terveysvaliokunta esittää, että hallintovaliokunta muuttaa 3 momentin sääntelyä siten, että siinä säädetyt huomioon otettavat seikat säädettäisiin lain ta-
soisiksi edellytyksiksi.

Valiokunnan lausunto StVL 4/2021 vp

Sosiaali- ja terveysvaliokunta painottaa, että ehdotetun liikkumisvapauden ja lähikontaktien väli- ja rajoittamista koskevan lainsäädännön voimaantulon jälkeenkin on erittäin tärkeää arvioida vielä juuri ennen mahdollisen käyttöönottoasetuksen antamista uusien tartuntojen määrän ja ilmaantuvuuden sekä sairaala- ja tehohoidon tilannetta sekä näiden ennustetta juuri sillä hetkellä. On oleellista, että rajoitukset ovat oikeasuhtaisia ja oikea-aikaisia niiden voimaantulon hetkellä. Valiokunta korostaa tiedon avoimuutta epidemian aikana asetuksia valmisteltaessa ja niistä päättävässä.

Liikkumisvapauden rajoitusten poikkeukset

Lakiehdotuksen 3 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi useista liikkumisvapauden rajoitusten poikkeuksista tilanteissa, joissa liikkuminen olisi välttämätöntä. Poikkeukset koskevat muun muassa tilanteita, joissa liikkuminen olisi välttämätöntä elintarvikkeiden ja lääkkeiden hankkimiseksi, terveyden- ja sosiaalihuollon palvelujen vuoksi tai työn, elinkeino- ja yritystoiminnan, opiskelun tai yhteiskunnallisen luottamustoimen harjoittamisen vuoksi. Lisäksi ulkoilu esimerkiksi virkistytymistarkoituksessa ja vuoden 2008 jälkeen syntyneiden lasten ulkoilu sekä leikkiminen toisten lasten kanssa olisi sallittua ilman välttämättömyysedellytystä.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta kiinnittää seuraavassa huomiota erityisesti toimialansa kannalta keskeisiin liikkumisvapauden rajoitusten poikkeuksiin ja niitä koskeviin täsmennystarpeisiin.

Lapset ja nuoret. Sosiaali- ja terveysvaliokunta toteaa, että lakiehdotuksen 3 §:n 2 momenttiin sisältyvissä poikkeuksissa on erikseen otettu huomioon lapsia koskevia erityistarpeita. Ehdotetun 5 kohdan mukaan liikkuminen olisi mahdollista varhaiskasvatustilain (540/2018) mukaiseen varhaiskasvatukseen, perusopetuslain (628/1998) mukaiseen opetukseen ja toimintaan osallistumisen vuoksi taikka lukiokoulutukseen, ammatilliseen koulutukseen tai korkea-asteen koulutukseen ja näiden pääsy-, valinta- ja soveltuvuuskokeisiin taikka ylioppilastutkinnon kokeeseen osallistumisen vuoksi. Lisäksi perustelujen mukaan esimerkiksi lapsen saattaminen varhaiskasvatukseen tai perusopetukseen olisi säännöksessä tarkoitettua välttämätöntä liikkumista. Ehdotetun 3 §:n 2 momentin 8 kohdan perusteella liikkuminen olisi sallittu myös lapsen avun ja tuen tarpeen tai tapaamisoikeuden toteuttamiseksi.

Valiokunta pitää lasten hyvinvoinnin turvaamisen kannalta myönteisenä, että ehdotetun 3 §:n 3 momentin mukaan sallittua on myös vuonna 2008 ja sen jälkeen syntyneen lapsen ulkoilu ja leikkiminen ulkona yhdessä muiden lasten kanssa. Hallituksen esityksen mukaan ulkoilun tarkoitukselta ei ole rajattu. Valiokunta pitää tärkeänä, että säännöksillä ei rajoiteta esimerkiksi lasten ulkona tapahtuvaa harrastustoimintaa. Koska osa lasten harrastustoiminnan ohjaamisesta tapahtuu muutoin kuin työsuhteessa, myös vapaaehtoinen ohjaaminen tai valmentaminen tulisi valiokunnan näkemyksen mukaan sallia lasten harrastustoiminnan jatkumisen turvaamiseksi.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että vaikka ehdotetut liikkumisvapauden rajoitukset sisältävät lapsia koskevia poikkeuksia, ehdotetut muutokset rajaavat voimakkaasti ennen vuotta 2008 syntyneiden lasten eli 14–17-vuotiaiden nuorten liikkumista ja keskinäistä kanssakäymistä. Valiokunta korostaa, että lapsen oikeuksien yleissopimuksen 31 artiklan mukainen oikeus vapaa-aikaan, leikkiin, ikänsä mukaiseen virkistystoimintaan sekä vapaaseen osallistumiseen kulttuurielämään ja taiteisiin koskee kaikenikäisiä lapsia. Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on kiin-

Valiokunnan lausunto StVL 4/2021 vp

nitetty huomiota erityisesti covid-19-epidemian kielteisiin vaikutuksiin nuorten hyvinvointiin ja mielenterveyteen sekä sosiaalisen kanssakäymisen merkitykseen nuorten kokonaisyhyvinvoinnille. Myös hallituksen esityksen perusteluissa (s. 13 ja 48) on nostettu esille covid-19-epidemian kielteiset vaikutukset nuorten hyvinvointiin. Valiokunta korostaa, että esityksestä ei käy ilmi, mihin valitut ikäraajat perustuvat, mikä vaikeuttaa rajauksen tarpeellisuuden arviointia. Sosiaali- ja terveysvaliokunta esittää hallintovaliokunnan harkittavaksi, tulisiko rajoitusten vallitessakin sallia nuorten liikkuminen esimerkiksi ulkona tapahtuvaan ohjattuun harrastustoimintaan ja nuorisotoimen tiloihin terveysturvallisesti toteutettujen tapaamisten mahdollistamiseksi.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää huolestuttavana, että esityksessä ei ole arvioitu liikkumisvapauden rajoitusten vaikutusta lapsiin ja nuoriin. Valiokunta korostaa, että YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksen 3 artiklan mukaan kaikissa lainsäädäntöelimien toimissa, jotka koskevat lapsia, on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu. Valiokunta korostaa, että valmistelun kiireellisyydestä huolimatta keskeisesti lasten ja nuorten elämään ja hyvinvointiin vaikuttavista ehdotuksista tulee tehdä lapsivaikutusten arviointi, jotta lasten oikeuksien ja lapsen edun arvioiminen olisi mahdollista. Vaikka ehdotettujen rajoitusten on suunniteltu olevan käytössä vain lyhyen ajan, covid-19-epidemian vuoksi lasten, nuorten ja perheiden elämään ovat vaikuttaneet useat muut vaihtelevat rajoitukset jo yli vuoden ajan. Lisäksi lyhytaikaistenkin rajoitusten toteuttamisessa on otettava huomioon lapsen etu myös sen vuoksi, että jatkettujen rajoitustoimien kokonaiskesto voi muodostua erityisesti lasten kannalta pitkäksi. Nyt käsiteltävänä olevan esityksen kohdalla lapsivaikutusten arvioinnin tarve korostuu erityisesti sen vuoksi, että ehdotetut rajoitukset asettavat niiden kohteena olevat 14—17-vuotiaat lapset eriarvoiseen asemaan lapsen oikeuksien toteutumisen kannalta, eikä valittuja ikärajoja ole esityksessä perusteltu.

Erilaiset perhemuodot. Valiokunta toteaa, että covid-19-pandemiaan liittyvät kokoontumisrajoitukset ja lähikontaktien välttäminen on kuormittanut erityisesti yksinasuvia ja yhden vanhemman perheitä. Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on kiinnitetty huomiota siihen, että myös nyt esitetyt liikkumisvapauden rajoitukset kohdistuvat erityisen voimakkaasti yksin asuviin. Esityksen mukaisten rajoitusten vallitessa yksin asuvien sosiaaliset kontaktit rajoittuvat lähinnä ulkoiluun yhden tai kahden oman talouden ulkopuolisen henkilön kanssa.

Ehdotetun 3 §:n 2 momentin 8 kohdan mukaan liikkuminen olisi myös sallittua läheisen henkilön hoivan tarpeen, kuolemanvaaran, kuoleman tai hautajaisten vuoksi, lapsen avun ja tuen tarpeen tai tapaamisoikeuden toteuttamiseksi, vammaisen henkilön avun ja tuen tarpeen toteuttamiseksi taikka muun näihin merkitykseltään rinnastuvan painavan syyn vuoksi. Valiokunta korostaa, että näissäkin tilanteissa kokoontumisrajoitukset ja terveysturvallisuus on otettava huomioon.

Valiokunta toteaa, että myös liikkumisvapauden rajoitusten vallitessa yksin asuvilla ja yhden vanhemman perheillä tulee olla mahdollista tavata yhtä perheen ulkopuolista aikuista myös sisätiloissa. Tämän vuoksi valiokunta katsoo, että lakiehdotuksen 3 §:n 2 momentin 8 kohdassa tarkoitettu muu painava syy liikkumiselle voisi olla myös esimerkiksi yksin asuvan henkilön tai perheen ainoan aikuisen yhden merkittävän ja vakiintuneen ystävyysuhteen ylläpitäminen. Lisäksi säännöksessä tarkoitettu muu painava syy voi olla vierailu sellaisen ihmisen luona, jonka hyvinvointi tai mielenterveys uhkaa vaarantua ilman emotionaalista tukea. Valiokunta toteaa myös, että vaikka säännöksessä on pyritty turvaamaan lähinnä alaikäisen lapsen avun ja tuen tarve sekä tapaamisoikeus, säännöksen tulisi sallia myös nuoren aikuisen vierailu vanhempien kotona tai

Valiokunnan lausunto StVL 4/2021 vp

vanhemman vierailu nuoren, yksin asuvan aikuisen lapsensa kotona sekä täysi-ikäisen ja alaikäisen sisaruksen tapaamisoikeuden yhtäaikaisten toteutuminen. Lisäksi valiokunta pitää tarpeellisenä, että kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten ja nuorten liikkuminen sijaishuoltoyksiköstä vanhempiensa tai muiden läheistensä luokse katsotaan pykälässä tarkoitetuksi painavaksi syyksi poiketa liikkumisvapauden rajoituksesta.

Vammaiset ja iäkkäät henkilöt. Sosiaali- ja terveysvaliokunta toteaa, että rajoituksiin esitetyissä poikkeuksissa on pyritty kiinnittämään huomiota vammaisten ja iäkkäiden ihmisten tilanteen erityispiirteisiin sekä heidän tarvitsemaansa apuun ja tukeen.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta korostaa, että vammaisten henkilöiden palvelujen saaminen ja saatavuus on varmistettava mahdollisten liikkumisvapauden rajoitusten aikana. Valiokunta toteaa, että lakiehdotuksen 3 §:n 2 momentin 3 kohdan mahdollistaman liikkumisen sosiaali- ja terveyspalvelujen käyttämiseksi tulee sisältää myös muun muassa apuvälineiden huollon, korjauksen ja uusimisen. Valiokunta korostaa myös, että rajoitusten vallitessakin on varmistettava vammaispalvelulain (380/1987) mukaisen palveluasumisen päätöksen nojalla asumisyksikössä muualla kuin kotikunnassaan asuvien mahdollisuus liikkua asuinpaikkakunnan ja kotikunnan välillä. Lisäksi valiokunta korostaa vammaisten henkilöiden oikeutta liikkua lyhyt- ja tilapäishoidon sekä kodin välillä liikkumisrajoitusten aikana tukipalveluiden toteutumisen turvaamiseksi.

Ehdotetun 3 §:n 2 momentin 8 kohdan mukaan liikkuminen olisi sallittua vammaisen henkilön tuen ja tarpeen toteuttamiseksi. Valiokunta pitää hyvänä, että säännös mahdollistaa vammaisen henkilön auttamisen esimerkiksi asioinnissa, arjen asioiden hoitamisessa, ulkoilussa tai kuntoliikunnassa ja että tällainen muun tuen tarve on erotettu henkilön tarvitsemasta hoivasta. Lisäksi valiokunta pitää myönteisenä, että perustelujen mukaan vammaisen henkilön avustaminen ja tukeminen kotona ja kodin ulkopuolella muodostaa välttämättömän syyn avustajana olevan henkilön liikkumiselle, vaikka avustaja ei esimerkiksi olisi työsuhteessa. Valiokunta korostaa, että säännöksen tulee mahdollistaa myös läheisten vierailut sosiaalihuollon yksiköissä, vaikka henkilö saisi tarvitsemansa hoivan, tuen ja avun yksikön henkilökunnalta. Valiokunta toteaa, että erilaisten rajoitusten vaikutuksia palveluasunnoissa asuvien henkilöiden kokonaishyvintointiin olisi hyvä arvioida uusia rajoituksia säädettäessä.

Ehdotetun 3 §:n 3 momentissa mahdollistetaan kaikille virkistytymis- ja kuntoilutarkoituksessa tapahtuva ulkoilu samaan talouteen kuuluvien tai enintään kahden muun ihmisen kanssa, jos se voi tapahtua riittävää etäisyyttä muihin ihmisiin pitäen. Valiokunta korostaa, että vammaisen tai ikääntynyt ihminen voi tarvita tukea liikkumiseensa, jolloin turvaetäisyyksien ylläpitäminen ei ole aina mahdollista.

Ikääntyneiden asiointitarpeet ja ikääntyneiden avun, hoidon ja hoivan tarve sekä saattaminen on huomioitu 3 §:ssä säädetyissä poikkeuksissa. Valiokunta kiinnittää lisäksi huomiota omaishoitajien tilanteeseen. Omaishoidettavien sijaishoitoon liikkuminen sekä omaishoitajien auttaminen tulee katsoa hyväksyttäväksi syyksi poiketa rajoituksista.

Järjestötoiminta ja muu vapaaehtoisuuteen perustuva toiminta. Sosiaali- ja terveysvaliokunta kiinnittää huomiota siihen, että rajoituksia koskevat poikkeukset eivät sisällä liikkumista vapaaehtoistyön, järjestötyön tai muun vastaavan toimen vuoksi. Valiokunta korostaa, että esimerkiksi

Valiokunnan lausunto StVL 4/2021 vp

sosiaali- ja terveyspalvelujen toteuttamiseen osallistuu työ- tai virkasuhteisten lisäksi merkittävä määrä vapaaehtoistyöntekijöitä. Tämän lisäksi kolmannen sektorin ja vapaaehtoisten rooli on erittäin merkittävä muun muassa ruokajakelujen järjestämisessä. Valiokunta katsoo, että liikkumisvapauden rajoituksia koskevassa sääntelyssä tulee varmistaa, että viranomaistoimintaa avustava sekä haavoittuvimpien ryhmien parissa tehtävä vapaaehtoistyö sekä esimerkiksi verenluovutus on sallittua, vaikka se ei kohdistuisi tietyn yksittäisen henkilön auttamiseen.

Kirjastot. Sosiaali- ja terveysvaliokunta kiinnittää huomiota myös kirjastojen toiminnan tärkeyteen ihmisten kokonaishyvinvoinnin kannalta. Kirjastot edistävät ihmisten yhdenvertaisia mahdollisuuksia tiedon saantiin sekä sivistykseen ja kulttuuriin. Kirjastopalvelujen merkitys rajoitustussa muodossaankin korostuu entisestään rajoitustoimien aikana, koska kulttuuripalvelujen saatavuus muutoin on voimakkaasti rajoitettua. Lisäksi esimerkiksi opiskeluun tarvittavan aineiston lainausta voidaan pitää välttämättömänä.

Hallituksen esitys ei sisällä liikkumisvapauden rajoituksesta poikkeussäännöstä kirjastoissa asioimiseksi. Sosiaali- ja terveysvaliokunta esittää, että hallintovaliokunta lisää 3 §:ään poikkeuksen, jonka perusteella sallitaan liikkuminen kirjastopalvelujen käyttämiseksi. Tällä hetkellä kirjastoissa on useilla alueilla tarjolla rajattua palvelua. Pääkaupunkiseudun kirjastoista voi nousta ja palauttaa aineistoa sekä valikoida rajatusta valikoimasta itselleen lainattavaa. Kirjastoissa on jo pitkään ollut maskipakko ja asiakasmäärää rajoitetaan.

Liikkumisrajoitusten valvonta

Ehdotetun säännöksen mukaan poliisi valvoo liikkumisrajoituksia. Sosiaali- ja terveysvaliokunta toteaa, että liikkumisrajoitusten noudattamisen ja niiden poikkeusten mukaisen sallitun liikkumisen kattava valvonta on käytännössä haastavaa.

Lain perustelujen mukaan poliisi valvoisi liikkumis- ja oleskelurajoituksia ensisijaisesti neuvoin, kehotuksin ja käskyin. Kuitenkin 6 §:ssä säädetään sakkorangaistuksesta, joka voidaan määrätä liikkumisrajoituksia tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta rikkoville henkilöille.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta painottaa, että erityisesti haavoittuvien ryhmien osalta liikkumisrajoituksia tulee valvoa ensisijaisesti neuvoin, kehotuksin ja käskyin. Liikkumisrajoitusten rikkomisesta määrättävien sakkojen asettamisessa tulee käyttää erityistä harkintaa esimerkiksi päihde- ja mielenterveysongelmaisten, asunnottomien, kriisitilanteessa olevien tai alentuneesta toimintakyvystä kärsivien kohdalla. Haavoittuvia ryhmiä ei ole tarkoituksenmukaista ensisijaisesti sakottaa vaan neuvota. Myös alaikäisten henkilöiden osalta sakkojen määräämisen kynnyksen tulee olla erityisen korkea.

Kasvomaskit ja hengityssuojaimet

Kasvomaskin tai hengityssuojaimen käyttöä koskevan velvoitteen tavoitteena on osaltaan ehkäistä covid-19-viruksen leviämistä erityisesti alueilla, joilla katsotaan välttämättömäksi asettaa väliaikaisia liikkumisen ja oleskelun rajoituksia. Kasvomaskin tai hengityssuojaimen käyttöä edellytetään ehdotetun 2 §:n 4 momentin mukaan vuonna 2007 ja sitä aiemmin syntyneiltä henkilöil-

Valiokunnan lausunto StVL 4/2021 vp

tä silloin, kun henkilö välttämättömään rajoitusalueella liikkumiseen perustuen on sisätiloissa ja liikennevälineissä, joissa on muita kuin samaan talouteen kuuluvia henkilöitä.

Kuten esityksen perusteluissa todetaan, kasvomaskin käyttö ei yksinään ole vaihtoehtoinen toimenpide muille tartuntojen leviämistä ehkäiseville hygieniatoimenpiteille, joita ovat kahden metrin turvaetäisyys, käsi- ja yskimishygienia sekä kasvojen, nenän ja suun koskettelemisen välttäminen (s. 29). Näillä hygieniatoimilla ehkäistään tartuntoja tehokkaimmin. Kasvomaski on perustelujen mukaan lisätoimenpide muiden hygieniatoimien kanssa, ja se voi tuoda lisäsuojaa väestön tartuntojen ehkäisyyn, vaikka asiasta on vaikeaa saada epidemiologista näyttöä. Myös kansainväliset terveysjärjestöt, muun muassa Maailman terveysjärjestö WHO ja Euroopan tartuntatauti- ja torjunnan keskus ECDC ovat omassa tieteellisen näytön arvioinnissaan todenneet kasvomaskien olevan niin sanotusti toissijainen epidemian torjunnan keino täydentäen muita keinoja, kuten kontaktien välttämistä ja fyysisen etäisyyden pitämistä.

Kasvomaskin käyttöaste on jo nykyisellään vakavimmilla epidemia-alueilla varsin korkea, 80–90 %, joten velvoitteesta säätämisen tavoitteena on vaikuttaa lähinnä niihin, jotka eivät noudata vapaaehtoisia suosituksia. Säädöksen signaalivaikutus olisi perustelujenkin mukaan ehkä suurempi kuin lisävaikutus tartuntojen ehkäisyyn väestötasolla.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää ehdotettua kasvomaskin tai hengityssuojaimen käyttöpakkoa tarkoituksenmukaisena lisänä muille tartuntoja ehkäiseville toimenpiteille alueilla, joilla tautitilanne on esityksessä tarkoitettulla tavalla vaikea. Kasvomaskia tai hengityssuojainta ei lakiehdotuksen mukaan kuitenkaan tarvitse käyttää, jos terveyteen liittyvät syyt sen estävät. Käytön estäviä syitä voivat olla myös esimerkiksi kognitiiviseen tai muuhun toimintakykyyn liittyvät esteet. Sosiaali- ja terveysvaliokunta esittää hallintovaliokunnalle harkittavaksi säännöksen täsmentämistä.

Lakiehdotuksen 7 §:ssä säädetään mahdollisuudesta määrätä sille, joka tahallaan tai huolimattomuudesta rikkoo kasvomaskin tai hengityssuojaimen käyttöpakkoa, maksettavaksi 40 euron rikesakko. Lakiehdotuksen perustelujen mukaan poliisi hoitaa myös tämän rajoituksen valvontaa ensisijaisesti neuvoin, kehotuksin ja käskyin. Valiokunta esittää, että hallintovaliokunta harkitsee 7 §:ään ehdotetun rikesakkoseuraamuksen poistamista. Ottaen huomioon maskien käytön merkityksen yksittäisenä koronan torjunnan toimenpiteenä ja maskien käyttöasteen ollessa jo nykyisin korkea valiokunta ei pidä rangaistussäännöstä toimeenpanon kannalta tarkoituksenmukaisena tai välttämättömänä. Erityisesti nuorten henkilöiden osalta rikesakosta aiheutuvilla mahdollisilla maksuhäiriöillä voi olla pitkäaikaisia kielteisiä vaikutuksia, joiden haitat ylittävät mahdollisesta rangaistuksesta aiheutuvat hyödyt.

Ehdotettuja rajoituksia koskeva viestintä

Sosiaali- ja terveysvaliokunta korostaa, että liikkumisvapauden rajoituksia sekä kasvomaskin tai hengityssuojaimen käyttöpakkoa koskevassa viestinnässä on varmistettava viestinnän saavutettavuus ja monikanavaisuus. Tietoa on oltava saatavilla viittomakielellä ja selkokielellä sekä ruotsiksi ja saameksi. Digitaalisen viestinnän tulee olla saavutettavaa. Lisäksi tiedon tulee olla riittäväällä tavalla myös niiden ihmisten saatavilla, joiden äidinkieli ei ole kansalliskieli tai tunnustettu vähemmistökieli. Lisäksi valiokunta katsoo, että viestinnässä on huolehdittava, että tieto rajoitus-

Valiokunnan lausunto StVL 4/2021 vp

toimista ja niiden vaikutuksista tavoittaa lapset ja nuoret ymmärrettävällä tavalla. Tiedotuksen tarve korostuu erityisesti sen vuoksi, että rajoitustoimien rikkomisesta voi seurata sakko, jonka suuruus voi olla nuorelle kohtuuton ja joka voi lisätä nuorten maksuhäiriöitä. Valiokunta pitää lisäksi tärkeänä, että viestintää kohdennetaan myös ulkomaalaisille työntekijöille sekä heidän työnantajilleen.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Sosiaali- ja terveysvaliokunta esittää,

että hallintovaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 31.3.2021

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

varapuheenjohtaja Mia Laiho kok
jäsen Pekka Aittakumpu kesk
jäsen Kim Berg sd
jäsen Kaisa Juuso ps
jäsen Arja Juvonen ps
jäsen Noora Koponen vihr
jäsen Aki Lindén sd
jäsen Hanna-Leena Mattila kesk
jäsen Ilmari Nurminen sd
jäsen Veronica Rehn-Kivi r
jäsen Minna Reijonen ps
jäsen Hanna Sarkkinen vas
jäsen Heidi Viljanen sd
jäsen Sofia Virta vihr (osittain)
varajäsen Mikko Kinnunen kesk (osittain)
varajäsen Terhi Koulumies kok (osittain)

Valiokunnan sihteereinä ovat toimineet

valiokuntaneuvos Sanna Pekkarinen
valiokuntaneuvos Päivi Salo
valiokuntaneuvos Harri Sintonen

Valiokunnan lausunto StVL 4/2021 vp Eriävä mielipide 1 /ps

Eriävä mielipide 1

Perustelut

Perussuomalaisten valiokuntaryhmä tunnistaa koronapandemian vakavuuden sekä tarpeen rajoittaa tartuntojen leviämistä. Keskeinen tavoite on vähentää ihmisten välisiä kontakteja, jotka lisääntyvät kokoontumisten yhteydessä, sekä erityisesti ehkäistä virusmuunnosten leviämistä yhtiöiltä rajojen yli Suomeen ja toisaalta maan sisällä.

Perussuomalaisten valiokuntaryhmä kiinnittää huomiota siihen, että hallitus ei ole ryhtynyt kaikkiin muihin, kyseisiä tavoitteita suoraan edistäviin ja perusoikeuksia vähemmän rajoittaviin toimenpiteisiin ennen kuin esittää liikkumisrajoituksia, jotka rajoittavat yksilöiden perusoikeuksia merkittävästi sekä tosiasiallisina elinkeinovapauden rajoituksina aiheuttavat huomattavaa yhteiskunnallista vahinkoa konkurssien ja työttömyyden lisääntymisen myötä. Hallituksen esityksestä puuttuu lähes kokonaan vaikutusarvioinnit sekä erilaisten vaihtoehtojen toimien tarkastelu. Perusoikeusnäkökulmasta hallituksen valitsema toimintatapa on lyhytnäköinen ja valitettava. Erityisesti menettelytapa, jossa yrityksiä ei määrätä suljettavaksi, jotta valtion ei tarvitsisi korvata niille aiheutettuja taloudellisia menetyksiä, mutta asiakkaita estetään liikkumisrajoituksilla asioiden liikkeissä ja käyttämästä yritysten palveluita, on erittäin kyseenalainen ja asettaa Suomen aseman oikeusvaltiona kyseenalaiseksi. Perussuomalaisten valiokuntaryhmä huomauttaa, ettei hallitus ole esittänyt minkäänlaista näyttöä siitä, että tartuntaketjuja olisi lähtenyt liikkeelle erikoisliikkeistä, eikä ilman tällaista näyttöä esitettyjä rajoituksia voida pitää välttämättöminä ja oikeasuhtaisina.

Perussuomalaisten valiokuntaryhmä huomauttaa, että hallituksen toimet tartuntojen leviämisen estämiseksi ulkomailta Suomeen ovat olleet muihin EU-maihin verrattuna puutteellisia ja tietyiltä osin jopa näennäisiä. Useimmat muut EU-maat vaativat maahan saapumisen edellytyksenä ennen matkalle lähtöä hankittua negatiivista koronatestitulosta. Mikäli myös Suomi edellyttäisi ennalta negatiivista testitulosta rajalla, se yhtäältä vähentäisi suomalaisen yhteiskunnan resurssien käyttöä rajatestatuksiin ja toisaalta estäisi myös tilanteet, joissa sairastunut henkilö matkalla Suomeen altistaa muut samassa laivassa tai lentokoneessa matkustavat henkilöt virukselle. Tällaisen henkilön palauttaminen kotimaahansa sen jälkeen, kun hänellä on todettu positiivinen koronatestitulos rajalla, voi olla mahdotonta, mikäli lento- tai laivayhtiö ei ota henkilöä kuljetettavakseen ilman negatiivista testitulosta. Tällöin henkilön hoitaminen jää käytännössä suomalaisen yhteiskunnan vastuulle ja veronmaksajien maksettavaksi sekä kuormittaa muutenkin rajallista hoitokapasiteettia. Perussuomalaisten valiokuntaryhmä ihmettelee hallituksen haluttomuutta ratkaista ongelmaa lainsäädännöllä ja piiloutumista vastuulta laiva- ja lentoyhtiöiden selän taakse, koska ei ole odotettavissa, että kaikki ulkomaalaiset yhtiöt vaatisivat matkustajiltaan negatiivista testitulosta matkalle pääsyn edellytyksenä, ellei vaatimusta ole Suomen lainsäädännössä.

Perussuomalaisten valiokuntaryhmä kiinnittää huomiota siihen, että Turun kaupungin asiantuntijalausunnosta ilmenevin tavoin epidemian painopiste on sekä Turussa että myös pääkaupunkiseudulla vieraskielisessä väestössä ja lähiöissä. Lisäksi Turun osalta merkittäviä yksittäisiä tartuntaryppäitä on esiintynyt telakkatyöntekijöiden ja kansainvälisten vaihto-opiskelijoiden keskuudessa. Perussuomalaisten valiokuntaryhmä muistuttaa, että esimerkiksi R-luvulla 1,2 koti-

Valiokunnan lausunto StVL 4/2021 vp **Eriävä mielipide 1 /ps**

mainen tartunta lisää tautitaakkaa 0,2:lla siinä, missä ulkomaalainen tartunta 1,2:lla, ja kehottaa hallitusta ryhtymään Med Group Oy:n asiantuntijalausunnossa esitetyin perustein lainsäädäntötoimenpiteisiin, joilla kaikki ulkomailta saapuvat testataan maahan saapuessaan ilman mitään poikkeuksia ja heidät määrätään valvottuun karanteeniin, josta he vapautuvat, mikäli 72 tunnin kuluttua tehdyn uusintatestin perusteella varmistuu, ettei heillä ei ole koronavirustartuntaa.

Perussuomalaisten valiokuntaryhmä huomauttaa, että hallitus ei edelleenkään ole kiristämässä kokoontumisrajoituksia. Esimerkiksi Turussa tartunnat ovat levinneet vaihto-opiskelijoiden parissa. Kun tällaiset opiskelijat asuvat usein opiskelija-asuntoloissa, heidän välisiään kontakteja ei pystytä vähentämään liikkumisrajoituksilla, vaan bileet opiskelija-asuntoloissa voivat jatkaa samassa rakennuksessa tai pihapiirin rakennuksissa asuvien opiskelijoiden kesken. Esimerkiksi Tampereella sijaitsee vaihto-opiskelijoiden keskuudessa suosittu Mikotalo-niminen opiskelija-asuntola, jossa on 402 asuntoa ja 767 asuntopaikkaa. Muun muassa tästä syystä toimivampi ja tarpeellinen ratkaisu olisi säätää nimenomaan kokoontumisrajoituksista, jotka koskisivat myös yksityisasuntoja. Kun hallitus on joka tapauksessa puuttumassa perusoikeuksiin rankalla kädellä, perustelu siitä, ettei kotirauhaan perusoikeutena voida puuttua, on ontuva tai jopa käsittämätön.

Perussuomalaisten valiokuntaryhmä nostaa esiin myös Med Groupin asiantuntijalausunnosta tärkeät huomiot siitä, että lähes puolet tartunnoista tulee tällä hetkellä perhepiiristä eikä hallitus ole ryhtynyt minkäänlaisiin toimenpiteisiin estääkseen näitä tartuntoja, vaikka tartuntatautilaki antaa tälläkin hetkellä mahdollisuuden eristää taudinkantajat muualle kuin kotiin. Tämän mahdollisuuden käyttäminen voisi vähentää tartuntojen määrää erityisesti suurten perheiden osalta merkittävästi. Samoin tulisi huomioida se, että vuoden 2021 aikana 0—9-vuotiaiden tartuntojen määrä suhteessa väestöön on lisääntynyt kaikkein eniten, ja tarvittaessa sulkea koulut asiantuntijalausunnossa esitetyllä tavalla kolmeksi viikoksi ja jatkaa lukuvuotta juhannukseen asti, jolloin sulkuajana ei olisi välttämätöntä järjestää opetusta. Tämä suojelisi sekä lasten itsensä että heidän perheenjäsentensä terveyttä sekä rajoittaisi perusoikeuksia vähemmän kuin epidemian pitkittäminen ideologisella valinnalla siitä, että tehokkaiden tartuntojen leviämisen estämiskeinojen sijasta hallitus ei halua kohdistaa enempää rajoituksia lapsiin ja nuoriin, vaikka käytännössä sulkeekin heiltä harrastusmahdollisuudet ja haluaa estää heitä tapaamasta toisiaan koulun ulkopuolella.

Asiantuntijalausunnoissa on tuotu esiin myös esitettyjen liikkumisrajoitusten erittäin kielteiset taloudelliset vaikutukset. Sen lisäksi, että hallitus on jättänyt tekemättä esityksensä lapsivaikutusten ja taloudellisten vaikutusten arvioinnit, se on jättänyt tekemättä myös sukupuolivaikutusten arvioinnin. Vantaan kaupungin lausunnosta ilmenevin tavoin suunniteltujen liikkumisrajoitusten vaikutukset kohdistuvat aloihin, joilla naiset ja nuoret ovat vahvasti edustettuina. Esimerkiksi Vantaalla palvelualoilla työskentelevistä 67 % on naisia. Kuljetuksen ja varastoinnin, vähittäiskaupan ja palveluiden aloilla työskentelevistä alle 35-vuotiaita on noin 32—37 %. Liikkumisrajoitukset kohdentuvat välillisesti aloihin, joilla työskentelee paljon vieraskielistä työvoimaa. Vieraskielisten osuus työttömistä työnhakijoista on 34 %. Vieraskielisten työttömyysasteen voidaan olettaa rajoitusten myötä edelleen kasvavan. Koronapandemia on Vantaalla vaikuttanut erityisesti nuorten työttömyyteen vuoden tarkastelujakson aikana. Koronapandemia on kasvattanut kuluneen vuoden aikana alle 25-vuotiaiden osuutta työttömistä 86 %, ja luvun voidaan odottaa edelleen nousevan liikkumisrajoitusten välillisten vaikutusten seurauksena. Hallitus ei esityksensä perusteluissa arvioi millään tavoin, kuinka liikkumisrajoitusten voimassaolo esimerkiksi vain iltaja yöaikaan yhtäältä lieventäisi haitallisia taloudellisia vaikutuksia ja toisaalta vaikuttaisi ra-

Valiokunnan lausunto StVL 4/2021 vp
Eriävä mielipide 1 /ps

joitusten tehoon. On pääteltävissä, että esimerkiksi klo 20—05 voimassa oleva liikkumisrajoitus vähentäisi merkittävästi kotibileiden järjestämistä, mutta ei aiheuttaisi vastaavia negatiivisia vaikutuksia yrityksille ja niiden työntekijöille kuin ympäri vuorokauden voimassa olevat rajoitukset. Perussuomalaiset vaatii, että hallitus tutkii mahdollisuudet rajata liikkumisrajoitukset vain osaksi vuorokautta ennen rajoitusten käyttöönottoa.

Med Group Oy:n asiantuntijalausunnon mukaan hallituksen esittämällä toimenpiteillä yhden säästetytyn laatupainotetun elinvuoden hinnaksi tulee 3,4 miljoonaa euroa, kun yleensä terveydenhuollon investoinneissa mielekkäänä säästetytyn laatupainotetun elinvuoden raja-arvona on pidetty 50 000 euroa. Lausunnosta ilmenevin tavoin hallituksen tulee viipymättä selvittää sairaanhoidon resurssien lisäämisen vaihtoehtoiskustannus, koska 33 sairaansijan ja 7,25 tehohoitopaikan lisääminen HUS-alueelle maksaa yhteiskunnalle merkittävästi vähemmän kuin TEM:n laskelmien mukaan yrityksille liikkumisrajoitusten seurauksena kolmen miljardin euron liikevaihdon vähenemisestä aiheutuneet menetetyt verotulot.

Perussuomalaisten valiokuntaryhmä kiinnittää huomiota myös siihen, että rajoitusten on perustuttava todelliseen ja ajantasaiseen tartuntatilanteeseen. Mahdollisten ennusteiden on oltava realistisia ja niiden laskennassa käytetyt mallit ja muuttujat on julkistettava, jotta niiden totuudenmukaisuutta voidaan arvioida. Mikäli tartuntamäärät ovat kääntyneet laskuun jo nykyrajoituksin, esitettyjen liikkumisrajoitusten käyttöönotolle ei ole perustetta. Samoin hallituksen on ryhdyttävä kaikkiin muihin mahdollisiin toimenpiteisiin tartuntamäärien vähentämiseksi ennen liikkumisrajoitusten käyttöönottoa. Perussuomalaisten valiokuntaryhmä pitää käsittämättömänä sitä, ettei hallitus esitä maskivelvoitteen käyttöönottoa muuten kuin liikkumisrajoitusten käyttöönoton yhteydessä, ja katsoo, että velvoite tulisi ottaa käyttöön julkisissa kulkuvälineissä sekä julkisissa sisätiloissa asioitaessa koko maassa sikäli, kun henkilöllä ei ole terveydellistä perustetta olla käyttämättä maskia.

Perussuomalaisten valiokuntaryhmä jakaa valiokunnan enemmistön huolen liikkumisvapauden rajoitusten vaikutuksesta lapsiin, nuoriin ja vammaisiin. Perussuomalaisten valiokuntaryhmä pitää kuitenkin erikoisena, ettei hallitus kiinnitä huomiota ikäihmisten asemaan. Monet ikäihmiset ovat olleet erilaisten, hyvinkin voimakkaasti yksilönvapauksiin kohdistuvien rajoitusten kohteina jo reilun vuoden ajan, ja rajoituksilla on pitkittyessään erityisen haitallinen vaikutus heidän mahdollisuuteensa elää ihmisarvoista elämää ja tavata läheisiään. Kun suurin osa ikäihmisistä on jo rokotettu, hallituksen tulee arvioida, millaiset vaikutukset esitetyillä rajoituksilla on ikäihmisiin.

Lopuksi perussuomalaisten valiokuntaryhmä kiinnittää huomiota siihen, että sekä Turussa että pääkaupunkiseudulla tartuntatilanne on levinnyt erityisesti ulkomaalaistaustaisten keskuudessa. Viime viikkoina Vantaan koronatartunnoista jopa puolet tavattiin vieraskielisillä. Helsingissä muiden kuin suomea tai ruotsia äidinkielenään puhuvien osuus koronatartunnoista nousi viime viikolla 39 %:iin, vaikka ulkomaalaistaustaisten osuus Helsingin väkiluvusta on noin 16,5 %. Hallituksen tulee selvittää, mistä tartuntojen voimakas nousu näissä ryhmissä tosiasiallisesti johtuu, ja ryhtyä toimenpiteisiin, jotta myös ulkomaalaistaustaiset ymmärtäisivät rajoitukset ja noudattaisivat niitä. Sen sijaan, että viranomaiset viestivät koronatartuntojen välttämiseksi tarpeellisista toimenpiteistä suomeksi, ruotsiksi, saameksi, viittomakielellä ja selkokielellä, tulee selvittää, mitä kieliä sellaisten ryhmien edustajat, joiden keskuudessa tartuntatilanne on pahin, todelli-

Valiokunnan lausunto StVL 4/2021 vp
Eriävä mielipide 1 /ps

suudessa ymmärtävät, ja kohdentaa viestintää näille ryhmille. Samoin tulee huolehtia, että Suomeen saapuville ulkomaalaisille keikka- ja kausityöntekijöille, kuten Turun telakkatyöntekijät, kohdistetaan viestintää heidän ymmärtämillään kielillä.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

että hallintovaliokunta ottaa edellä olevan huomioon ja

että hallintovaliokunta ehdottaa eduskunnan hyväksyttäväksi kuusi lausumaa. (Eriävän mielipiteen lausumaesitykset)

Eriävän mielipiteen lausumaesitykset

1) Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo eduskunnalle viipymättä esityksen lainsäädännöksi, jolla kaikilta maahan saapuvilta edellytetään ennakkoon hankittu todistus negatiivisesta koronavirustestistä.

2) Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo eduskunnalle viipymättä esityksen lainsäädännöksi, jolla kokoontumisrajoituksia kiristetään ja ne voidaan kohdistaa myös kotirauhan piirissä oleviin tiloihin, mikäli se tartuntojen leviämisen ehkäisemiseksi on välttämätöntä.

3) Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy viipymättä toimenpiteisiin selvittääkseen koulujen aseman koronartuntojen leviämisessä ja tarvittaessa sulkee koulut ja pidentää lukuvuotta juhannukseen asti, jotta tartuntojen leviäminen koulujen kautta voidaan estää.

4) Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy viipymättä toimenpiteisiin selvittääkseen esitettyjen sekä jo voimassa olevien rajoitustoimien taloudelliset ja työllisyysvaikutukset, vaikutukset lapsiin, nuoriin ja ikäihmisiin sekä sukupuolivaikutukset ja vaikutukset eri demografisiin ryhmiin sekä heidän työllisyyteensä.

5) Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo eduskunnalle lisätalousarvion, jossa Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirille osoitetaan tarvittava lisärahoitus koronaviruspotilaiden sairaala- ja tehohoitoon tarvittavien potilaspaikkojen määrän kasvattamiseksi vähintään 40 sairaansijalla ja kymmenellä tehohoitopaikalla.

6) Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy viipymättä toimenpiteisiin, joilla kasvomaskeiden käyttövelvoite julkisessa liikenteessä ja julkisissa tiloissa asioitaessa säädetään koko maahan sellaisille ihmisille, joiden terveydentila ei estä kasvomaskeiden käyttöä.

Valiokunnan lausunto StVL 4/2021 vp
Eriävä mielipide 1 /ps

Helsingissä 31.3.2021

Arja Juvonen ps
Kaisa Juuso ps
Minna Reijonen ps

Valiokunnan lausunto StVL 4/2021 vp
Eriävä mielipide 2 /kok

Eriävä mielipide 2

Perustelut

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki liikkumisvapauden ja lähikontaktien väliaikaisesta rajoittamisesta hyvin laajalle levinneen yleisvaarallisen tartuntataudin leviämisen ehkäisemiseksi. Esityksessä ehdotetaan lisäksi säädettäväksi velvollisuus käyttää niillä alueilla, joille on säädetty liikkumis- ja oleskelurajoituksia, suun ja nenän peittävää kasvomaskia tai hengityssuojainta sisätiloissa ja liikennevälineissä, joissa on muita kuin samaan talouteen kuuluvia henkilöitä. Esitys annetaan perustuslain 23 §:n mukaisena tilapäisenä poikkeuksena perusoikeuksiin poikkeusoloissa. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian ja olemaan voimassa 14.5.2021 asti.

Yleistä lakiesityksestä ja tilanteesta

Kyseessä on hyvin poikkeuksellinen ja rankka yhteiskunnan toimintaa, palveluita, elinkeinoelämää sekä yksilöiden vapautta ja perusoikeuksia rajoittava esitys. Ennen kuin näin voimakkaasti perusoikeuksiin kajoavaa lakia voitaisiin ottaa käyttöön, on aivan välttämätöntä käyttää kaikki ne muut keinot ja työkalut, jotka ovat käytettävissä yleisvaarallisen tartuntataudin leviämisen ehkäisemiseksi.

Huolimatta näinkin merkittävästi perusoikeuksia rajoittavasta laista hallituksen valmistelu on tehty salassa ja lakiesitys ei ole käynyt lausuntokierroksella kiireelliseen aikatauluun vedoten. Huomioiden edellä oleva olisikin eduskuntakäsittelyn aikana saatava tarvittavat tiedot asianmukaisen lakikäsittelyn varmistamiseksi. Pyydettyä valiokunnan kuulemisessa lakiesityksen tausta-aineistoja ja siihen liittyen tehtyjä laskelmia niitä ei ole kuitenkaan saatu. Olemme pyytäneet valiokuntaan myös muuttuneen epidemiatilanteen takia tuoreita päivitettyjä laskelmia, sillä epidemiologinen tilanne on muuttunut jo parin viikon takaisesta, jolloin nämä laskelmat oli tehty. Kokoomus ei pidä asianmukaisena, että kansanedustajan ja valiokunnan jäsenen välttämättömään tiedonsaantioikeuteen ei vastata.

Lainsäädännöllisten edellytysten luominen lähikontaktien mahdollisimman tehokkaalle rajoittamiselle on tarpeen, mutta nyt syntynyttä tilannetta olisi pitänyt pystyä ennakoimaan paremmin. Näin laajakantoisen lainsäädännön voimaan saattaminen kiireisellä aikataululla on hyvin riskialtista. Esityksessä on riittämättömästi tarkasteltu vaihtoehtoja liikkumis- ja kokoontumisrajoituksille, ja se sisältää monia puutteita. Kokoomus pitää tärkeänä, että huolestuttavan korkealla olevat tartuntaluvut saadaan kääntymään laskuun. Merkittävistä lakiesityksistä päätettäessä käytössä on oltava ajantasaista tietoa ja on yritettävä löytää kaikki ne toimet ja työkalut, joilla uusien tartuntojen ilmaantuvuus sekä sairaala- ja tehohoidon tarve kääntyvät selkeään laskuun ja samalla mahdollisimman tarkkarajaisesti ja oikeasuhtaisesti.

Rajoitustoimista ja epidemian hillitsemisestä

Erittäin arvostetussa tiedelehti Sciencessä julkaistiin helmikuussa 2021 tutkimus, jossa arvioitiin eri rajoitustoimien suhteellista tehoa (Brauner JM, Mindermann S, Sharma M, et. al. Inferring the

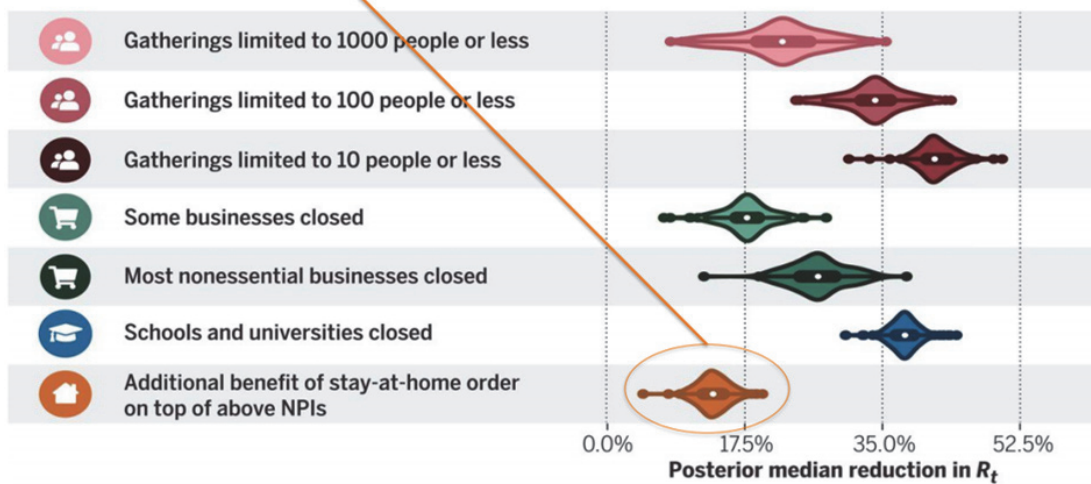
Valiokunnan lausunto StVL 4/2021 vp Eriävä mielipide 2 /kok

effectiveness of government interventions against COVID-19. Science 371, 802 (2021)). Siinä liikkumisrajoitusten merkitys on todettu n. 15 %:ksi (lakiesityksessä kuitenkin arvioitu selvästi korkeammaksi eli 25 %:ksi), ja kokoontumisrajoituksilla tiedejulkaisussa oli saavutettu puolestaan korkeimmillaan alle 10 tunnin tilaisuuksissa jopa 40 %:n hyöty.

Tutkimuksen mukaan koulujen ja yliopistojen sulkeminen on estänyt erittäin tehokkaasti infektion leviämistä, samoin yli 10 henkilön tapaamisrajoitukset. Ravintoloiden sulkemisella on ollut vähäinen vaikutus ja muiden "ei-välttämättömien" yritysten sulkemisella vielä pienempi vaikutus. Ks. alla oleva kuva.

Rajoitusten suhteellinen hyöty – Covid-19

Lakiesityksessä liikkumisrajoitusten vaikutus on arvioitu 25%:ksi

Brauner JM, Mindermann S, Sharma M, et al. Inferring the effectiveness of government interventions against COVID-19. Science 371, 802 (2021); <https://doi.org/10.1126/science.abd9338>

Valiokunnassa kuullun asiantuntijan mukaan liikkumisrajoituksista arvioidaan oleelliseksi sitä, missä määrin ne vähentävät sellaisia kohtaamisia, joissa tartunta nyt leviää. Lakiesityksen perusteluissa oletetaan, että ilman lisärajoituksia R -luku olisi 1,2. Perusteluissa ei mainita, mihin tämä arvio perustuu. Ottaen huomioon, että R -luku ei ole vuoden 2021 aikana Suomessa ollut seitsemän vuorokauden tarkastelujaksossa missään vaiheessa näin korkea, oletama vaikuttaa liioitellulta. Liikkumisrajoitusten oletetaan alentavan R -lukua 25 %, koska tartunnan jäljityksestä saadun tiedon perusteella n. 20–30 % kaikista tartunnoista tapahtuu vapaa-ajan yksityisissä sosiaalisissa kontakteissa ja muissa asioinnissa kuin elintarvikeliikkeissä. Oletus, että liikkumisrajoitukset estäisivät lähes 100-prosenttisesti tällaiset tartunnat, vaikuttaa liioitellulta. Tätä vahvistaa Sciencen artikkelin arvio liikkumisrajoitusten hyödystä. Lisäksi mitkään rajoitukset eivät edes teoriassa voi vaikuttaa infektion leviämiseen nopeammin kuin 5–7 päivän viiveellä. Kun huo-

Valiokunnan lausunto StVL 4/2021 vp
Eriävä mielipide 2 /kok

mioidaan näiden tekijöiden yhteisvaikutus, vaikuttavat liikkumisrajoitusten osalta esitetyt hyödyt merkittävästi liioitelluilta.

Tartuntojen määrä on 15.3. jälkeen kääntynyt laskuun sekä kansallisesti että HUS-alueella. Tämä on loogisessa suhteessa 9.3. käyttöön otettuihin edellisiin rajoituksiin. Vaikutus tapausmäärissä havaitaan noin viikon viiveellä ja vaikutus sairaala- ja tehohoitojaksoihin kolmen viikon viiveellä rajoitusten käyttöönoton jälkeen. Tämän tiedon perusteella vaikuttaisi olevan ennenaikaista ottaa käyttöön uusia rajoituksia, ennen kuin nähdään edellisten rajoitusten vaikutus pidemmällä aikavälillä. Tämän jälkeen on päätetty myös jo uusista rajoituksista. THL:n arvioita niin tapausmäärän kasvusta nykyrajoituksin kuin esitettyjen rajoitusten hyödyistä on pidetty liioiteltuina.

Liikkumisrajoitusten hyödyt vaikuttavat vähäisiltä suhteessa siihen, kun säädetään ihmisten perusoikeuksia vahvasti rajoittavaa lakia. Tällöin pitäisi käytettävissä olevien tietojen olla oikea-aikaisia ja selkeätulkintaisia. Niissä pitäisi olla huomioituna myös kaikki ne rajoitukset, jotka ovat olleet laskelmien pohjalla, ja myös suunnitellut uudet rajoitukset, mm. ravintoloiden sulun jatkaminen, kuntosalien sulkeminen ja yläkoulun ja toisen asteen etäkoulu. Mm. ravintola- ja kuntosalisulkuja THL ja STM perustelivat niihin sisältyvillä riskeillä tartuntojen leviämiseen. Näiden rajoitusten pitäisi luonnollisesti olla mukana myös mallinuksissa, ja mallinnukset pitäisi saada eduskunnan käyttöön lakikäsittelyn aikana ja mietintövaliokunta hallintovaliokunnalle ennen mietinnön antamista. Sosiaali- ja terveysvaliokuntaan näitä tietoja ei ole saatu.

Lapset, nuoret, harrastukset

Epäselvää on lakiesityksen perusteella, onko lasten ja nuorten harrastustoiminta edelleen mahdollista esimerkiksi ulkotiloissa terveysturvallisuusohjeita noudattaen. Olisi erittäin tärkeää, että rajoituksia ei kohdennettaisi lasten harrastustoimintaan.

Lasten ja nuorten pitkittyneet rajoitukset ja siihen päälle tuleva liikkumisen rajoittaminen voivat johtaa häiriötilanteisiin, kuten perhe- ja lähisuhdeväkivaltaan kodeissa sekä muuhun levottomuuteen. Myös lastensuojelun palvelutarve saattaa kasvaa. Liikkumisrajoitusten myötä apua tarvitsevien tunnistaminen ja yleisesti ottaen sulkutoimien yhteiskunnallisten ja sosiaalisten kielteisten vaikutusten havaitseminen vaikeutuu.

Lasten ja nuorten kohdalla on huomioitava useat jo yli vuoden jatkuneet rajoitukset lasten ja nuorten elämään. Esimerkiksi pääkaupunkiseudulla lukiolaiset ja toinen aste ovat olleet jo vuoden etäopetuksessa. Ehdotetut rajoitukset asettavat 14—17-vuotiaat lapset eriarvoiseen asemaan lapsen oikeuksien toteutumisen kannalta, eikä valituille ikärajoille löydy esityksestä selkeitä perusteita. Lapsivaikutusten arviointia ei ole tehty, vaikka kyseessä on perusoikeuksia vahvasti rajoittava laki. Hallitus on jättänyt myös useimmissa muissa koronaan liittyvissä laeissa lapsivaikutusten arvioinnit tekemättä. Tämä ei ole hyväksyttävää ja YK:n lasten oikeuksien sopimuksen mukaista.

On tärkeää, että kaikkien alaikäisten mahdollisuus ulkoiluun ja muiden ikätovereiden tapaamiseen terveysturvallisesti on mahdollista. Viruksen tarttumisriski ulkotiloissa on kuitenkin merkittävästi pienempi. (3 §:n mom. 3)

Valiokunnan lausunto StVL 4/2021 vp Eriävä mielipide 2 /kok

Yksinelävät, ikäihmiset ja apua tarvitsevat

Yksin asuvat ihmiset saisivat hallituksen esityksen mukaan ulkoilla yhden tai kahden muun kuin samassa taloudessa asuvan kanssa. Tämä on hyvä linjaus. Samalla kuitenkin monet yksin asuvat ovat esimerkiksi niin huonokuntoisia, etteivät pysty helposti ulkoilemaan tai ainakaan viettämään ulkotiloissa pitkiä aikoja. Yksin asuvissa on huomattava osuus ikääntyvää väestöä. He voivat tarvita apua ulkoiluun ja asiointiin. On kohtuutonta edellyttää, että he voisivat tavata muita ihmisiä ainoastaan ulkotiloissa. Ihmiset ovat tällä hetkellä hyvin kuormittuneita, ja on erittäin tärkeää, että kaikkia yleisimpiä tilanteita varten on olemassa yksiselitteinen ja selkeä ohjeistus.

Rokotukset

Pääkaupunkiseudulla koronavirus tartuntoja on ollut eniten ja siksi riski saada tartunta ja riski menehtyä tartuntaan on muuta maata suurempi. Kansallisen rokoteasiantuntijaryhmän laskelmien mukaan "Epidemiatilanteen ja väestömäärän mukaan painotetulla vaikuttavammalla rokotusstrategialla voidaan mallin mukaan samalla määrällä koronavirusrokotuksia estää 15–20 % enemmän sairaalahoitoja verrattuna nykyiseen, vain väestömäärään perustuvaan rokotteiden jakeluun siihen mennessä, että koko aikuisväestölle on tarjottu ensimmäinen rokote. Strategian valinnalla vaikutetaan koronavirus taudin lisäksi myös muiden tautien hoitoon. Kaikki koronaviruspotilaisiin käytetyt resurssit ovat jostakin muusta sairaanhoidosta pois. Mitä vähemmän on koronavirus taudin sairaalahoitoja, sitä paremmin voidaan yhdenvertaisesti koko maassa turvata myös muiden tautien hoito."

Esityksen tavoitteena on turvata perustuslain edellyttämällä tavalla julkisen vallan toimesta perustuslaissa turvattu jokaisen oikeus elämään sekä julkisen vallan velvollisuus turvata riittävät terveyspalvelut ja edistää väestön terveyttä. Tavoitteena on siten estää viruksen leviämistä yhteiskunnassa, turvata terveydenhuollon kantokyky ja suojella erityisesti riskiryhmiin kuuluvia ihmisiä. Vakavimmilla tartunta-alueilla asuvien suomalaisten monikymmenkertainen tartunnan, sairaalahoiton ja kuoleman riski on jo itsessään peruste rokotusjärjestyksen muuttamiselle, ja se on sekä lääketieteellisesti että eettisesti arvioituna välttämätöntä.

Tarkkarajaisuus ja oikea-aikaisuus

Liikkumisrajoituksista päätettäessä on ehdottomasti kaikessa korostettava toimenpiteiden oikea-aikaisuuden ja välttämättömyyden arviointia sekä lakiesityksessä kuvattujen haitallisten seurausten minimointia. Alueen tarkkarajaisuus pitää todentaa epidemiasta lähtevin perustein selkeästi ja muiden epidemiaa estävien toimenpiteiden tulee olla ensisijaisia. Vaikka arvioinnissa voidaan tukeutua yksittäisiä kuntia laajempiin kokonaisuuksiin, täytyy kulloisenkin kokonaisuuden olla tapauskohtaisesti tarkoin perusteltu epidemiologisesta näkökulmasta. Pelkkä hallinnollinen aluejako tai vakiintunut tapa tarkastella sairaanhoitopiirien tai -alueiden rajoja ei voi riittää toteuttamaan perusoikeuksien rajoittamisen tarkkarajaisuuden, välttämättömyyden ja oikeasuhtaisuuden vaatimusta.

Liikkumisrajoitusta koskevien alueiden määrittelyssä mainitut kriteerit ovat liian avoimet, minkä takia ehdotamme hallintovaliokunnan täsmentävän 2 §:n kriteerejä, ja ne on saatettava lakitasolle. Kriteereitä liikkumisrajoitusten käyttöönottoon on välttämätöntä tehdä täsmällisemmiksi ja

Valiokunnan lausunto StVL 4/2021 vp Eriävä mielipide 2 /kok

tarkkarajaisemmiksi. Kunnilla, sairaanhoitopiireillä, kansalaisilla ja yrityksillä on oikeus tietää, mitkä ovat ne täsmälliset perusteet, joilla liikkumista rajoitettaisiin. Eri toimijoiden on myös pysyttävä ennakoimaan omaa toimintaansa ja vaikuttamaan mahdollisuuksien mukaan vielä enemmän taudin leviämisen hillitsemiseksi.

Rajojen terveysturvallisuus

Ulkomailta leviävät infektiot lisäävät tautitaakkaa kotoperäisiä infektioita enemmän, ja ne altistavat väestön uusille virusvarianteille, joita ei maassa endeemisesti esiinny. Näistä syistä ulkomailta tulevat infektiot tulisi estää ja samalla ehkäistä muiden virusvarianttien maahantuloa. Käytännössä se tarkoittaisi, että kaikilta ulkomailta saapuvilta vaaditaan ennakkotestiä ja tarvittaessa testataan rajalla ja uudelleen 72 tunnin kuluessa. Sosiaali- ja terveysvaliokunta vaati tartuntatautilain 16 ja 22 §:n muutoksen käsittelyn yhteydessä, että hallitus ryhtyy välittömiin toimiin tällaisen ennakkotodistukseen perustuvan mallin käyttöönottamiseksi. Ei ole oikeasuhtaista, että perusoikeuksiin puututaan maan rajojen sisällä näin voimakkain rajoituksin, mutta samanaikaisesti ei aseteta tehokkaita ja terveysturvallisuuden kaikissa tilanteissa turvaavia rajoituksia maahantulolle.

Kasvomaskit

Maskit suojaavat varsin tehokkaasti käyttäjänsä sekä käyttäjän lähiympäristössä olevia, ja siten niiden käyttö on suositeltavaa. Se muistuttaa myös jokaista yleisvaarallisen tartuntataudin riskistä. Kasvomaskin käytön ohella on huolehdittava muista hygieniakäytänteistä kuten käsihygieniasta. Maskien käyttö on perusteltua tilanteissa, joissa turvaetäisyydestä huolehtiminen ei onnistu, kuten esimerkiksi kaupoissa ja julkisissa liikennevälineissä, joissa turvaväleistä huolehtiminen on vaikeaa. Olisi tärkeää, että kasvomaskit otettaisiin käyttöön koko Suomessa ja voitaisiin ehkäistä tartunnan leviämistä jo mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, vaikka tartuntatautilin- ne muutoin olisi alueella vielä hallinnassa.

Muut vaikutukset

Nyt esitetyt uudet liikkuvuusrajoitukset laittavat monet kaupan alan liikkeet, erityisesti erikoiskaupan, täysin kestävämmään asemaan: kehoitetaan ihmisiä välttämään kaupassa käyntiä, mutta kauppaja ei viranomaisen toimesta suljeta, ja heidät jätetään ilman taloudellista tukea. Tämä sama koskee myös palveluita tarjoavia yrityksiä, yksityisiä toimijoita ja ammatinharjoittajia.

Epäselvät määräykset (joissakin liikkeissä voi käydä, toisissa ei, mutta kukaan ei tiedä käytännössä, mikä on sallittua, mikä ei) heikentävät kaupan ja palveluiden sekä matkailu- ja ravintola-alan mahdollisuuksia täyttää rooliaan palveluiden, yhteiskunnan huoltovarmuuden ja yhteiskuntarauhan ylläpitäjänä.

Mitä voisi ehdottaa?

Kokoomus ehdottaa:

1. kokoontumisrajoitusten tiukennukset, tartuntatautilain muutos

Valiokunnan lausunto StVL 4/2021 vp
Eriävä mielipide 2 /kok

2. kaupassa tai vastaavassa kerrallaan asioivien henkilömäärän rajoitus
3. mahdollisuus puuttua esim. uskonnollisten yhteisöjen tiloihin
4. määräaikainen kauppojen sulkua (pois lukien elintarvikeliikkeet ja apteekit) ja riittävät korvaukset
5. rajavalvonnassa käyttöön negatiivinen testitulokset, 72 tunnin kontrollitesti ja valvottu karanteeni
6. maskivelvoite koko maahan
7. rakennustyömaiden systemaattinen seulonta
8. rokotusjärjestys: painotetaan rokotteiden jakelua pahimmille epidemia-alueille
9. aivan välttämättömässä tilanteessa, kun muut keinot on käytetty ja liikkumisrajoitusten käyttöönoton kriteerit täyttyvät (2 §), liikkumista rajoitetaan klo 22—06. Näin ei-toivottuun käyttäytymiseen voidaan puuttua pienemmillä taloudellisilla ja sosiaalisilla vahingoilla.

Jos ehdotettu lainsäädäntö liikkumisvapauden ja lähikontaktien väliaikaisesta rajoittamisesta etenee eduskunnassa, on erittäin tärkeää arvioida vielä juuri ennen mahdollisen käyttöönottoasetuksen antamista uusien tartuntojen määrän ja ilmaantuvuuden sekä sairaala- ja tehohoidon tilannetta ja näiden ennustetta juuri sillä hetkellä. On oleellista, että rajoitukset ovat oikeasuhtaisia ja oikea-aikaisia mahdollisen voimaantulon hetkellä.

Huomioiden myös viruksen heikko tarttuvuus ulkotiloissa ei päivääkaan ulkoilua koskevia tiukoja henkilömäärärajoituksia ole tarkoituksenmukaista säätää, jotta kansalaiset voivat ylläpitää henkistä jaksamistaan ja terveyttään epidemiankin aikana.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitän,

että hallintovaliokunta ottaa edellä olevan huomioon ja

että hallintovaliokunta ehdottaa eduskunnan hyväksyttäväksi kymmenen lausumaa. (Eriävän mielipiteen lausumaesitykset)

Eriävän mielipiteen lausumaesitykset

1) Eduskunta edellyttää, että elinkeinonharjoittajille on korvattava tappiot, jotka syntyvät siitä, että kansalaisia kielletään käyttämästä tiettyjä palveluita tai asioimasta tietyissä liikkeissä.

2) Eduskunta edellyttää, että alaikäisten terveysturvallisesti järjestettyä harrastustoimintaa ja ulkoilua ei rajoiteta, jos se pystytään terveysturvallisesti järjestämään.

Valiokunnan lausunto StVL 4/2021 vp
Eriävä mielipide 2 /kok

- 3) Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa tartuntatautilakiesityksen, jolla voidaan puutua kokoontumisrajoituksiin yksityisten tilojen ja uskonnollisten yhteisöjen kohdalla sekä voidaan rajoittaa kauppaliikkeissä ja apteekkeissa asioivien henkilömäärää. Lakiesityksessä tulisi olla mahdollisuus myös muiden kuin elintarvikeliikkeiden ja apteekkien sulkemiseen vaikeassa epidemiatilanteessa.
- 4) Eduskunta edellyttää, että ennakkotestimalliin perustuva lakiesitys tuodaan eduskunnalle sisältäen myös 72 tunnin kontrollitestin ja karanteenin.
- 5) Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa esityksen kasvomaskivelvoitteen käyttöönottomiseksi koko maassa tartuntojen leviämisen ehkäisemiseksi.
- 6) Eduskunta edellyttää, että rajat ylittävä rekkaliikenne on otettava testausten piiriin.
- 7) Eduskunta edellyttää, että ulkomaisen työvoiman testauksesta on huolehdittava ja yhteismajoituksessa huomioitava terveysturvallisuus. Rakennustyömaille on kohdistettava säännöllistä seulontaa.
- 8) Eduskunta edellyttää, että pahimmille epidemia-alueille on kohdennettava enemmän rokotuksia kansalaisten sairastuvuus- ja kuolleisuusriskin alentamiseksi.
- 9) Eduskunta edellyttää, että ennen mahdollisen käyttöönottoasetuksen antamista uusien tartuntojen määrän ja ilmaantuvuuden sekä sairaala- ja tehohoidon tilannetta ja näiden ennustetta juuri sillä hetkellä on avoimesti arvioitava yhdessä alueen kuntien ja sairaanhoitopiirin kanssa. Asetuksen antaminen on oltava aivan äärimmäinen keino ja sen tarve on oltava välttämätön ja oikeasuhtainen. Asetuksen välttämättömyyttä on arvioitava päivittäin.
- 10) Eduskunta edellyttää, että kun muut keinot on käytetty epidemian hillitsemiseksi ja liikkumisrajoitusten käyttöönotto arvioidaan välttämättömäksi ja oikeasuhtaiseksi sekä kriteerit käyttöönotolle täyttyvät (2 §), liikkumisrajoitukset ovat voimassa klo 22—06.

Helsingissä 31.3.2021

Mia Laiho kok